

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Herinneringen en haarkleur

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de dispositionele analyse van Clementines haarkleur: het haar is blauw wanneer het in normale lichtcondities aan normale menselijke waarnemers als blauw voorkomt 1
- een weergave van de kritiek op het metafysisch scepticisme met het begrip ‘responsafhankelijkheid’: kleuren bestaan in de buitenwereld als dispositie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Een dispositionele analyse van Clementines haarkleur gaat als volgt: het haar van Clementine is blauw wanneer het in normale lichtcondities aan normale menselijke waarnemers als blauw voorkomt. Kleuren bestaan in de buitenwereld als disposities om in normale lichtcondities aan normale menselijke waarnemers gekleurd voor te komen 1
- Kleuren zijn responsafhankelijke eigenschappen, dat wil zeggen dat de kleur van het haar van Clementine aanwezig is in het haar van Clementine als dispositie die vraagt om een respons. Het haar van Clementine heeft het in dit geval dus in zich om als blauw gezien te worden. Kleuren bestaan in de buitenwereld als disposities om in normale lichtcondities aan normale menselijke waarnemers gekleurd voor te komen. Dit bekritiseert het metafysisch scepticisme, omdat het een realiteit toeschrijft aan kleuren als disposities 1

13 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat het onderscheid in primaire en secundaire kwaliteiten helpt bij het verklaren van het stabiel bestaan van een object als het haar van Clementine: wat door verschillende zintuigen bevestigd wordt, moet wel bestaan 1
- een uitleg waarom Berkeley dit onderscheid verwerpt: volgens Berkeley geeft onze waarneming geen reden om de twee soorten kwaliteiten als verschillend te beschouwen 1
- een argumentatie voor Locke of Berkeley op basis van een afweging van hun posities 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Locke maakt onderscheid tussen primaire en secundaire kwaliteiten om te verklaren dat de buitenwereld bestaat. Hij wil aantonen dat een object dat met twee verschillende zintuigen waargenomen kan worden meer waarschijnlijkheid heeft om te bestaan dan een object dat maar met een enkel zintuig waargenomen kan worden. Als Joel de kleur blauw ziet, komt het hem blauw voor, maar als hij het haar van Clementine zou zien en voelen, correspondeert dat met de feitelijke vorm 1
- Berkeley verwerpt dit onderscheid omdat hij stelt dat het niet mogelijk is verschil te maken tussen de verschillende kwaliteiten, omdat onze zintuigen ons niets vertellen over een vermeend verschil tussen een eigenschap als vorm en een eigenschap als kleur. Het is onbegrijpelijk en ongefundeerd dat sommige eigenschappen zouden blijven bestaan als ze niet worden waargenomen, en dat andere eigenschappen slechts bestaan voor zover ze worden waargenomen 1
- Ik ben het meer eens met Locke dan met Berkeley, omdat hij het bestaan van haarkleur en vorm alleen aanneemt als twee zintuigen dezelfde informatie geven. Ik kan me de positie van Berkeley wel voorstellen, maar zijn positie leidt volgens mij onvermijdelijk tot metafysisch scepticisme. Dat is de positie waarbij niet zeker is of er een buitenwereld bestaat. Als de buitenwereld niet bestaat, hoe verklaar je dan de stabiliteit en continuïteit van zintuiglijke ervaringen? Als verschillende zintuigen elkaar bevestigen, dan is dat volgens mij de beste verklaring voor het bestaan van de buitenwereld. Daarom ben ik het meer met Locke eens dan met Berkeley 1

Opmerking

Een antwoord waarin de kandidaat het meer eens is met Berkeley kan ook worden goed gerekend, mits op basis van een relevante filosofische afweging.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met behulp van het gedachte-experiment van spectruminversie dat Clementine op verschillende manieren begrepen kan worden: verschillende mensen kunnen met dezelfde term verwijzen naar de waarneming van verschillende kleuren wat tot gevolg heeft dat Clementine verschillend wordt begrepen omdat ze zichzelf met haar haarkleur uitdrukt 1
- een uitleg dat spectruminversie volgens Wittgenstein een pseudoprobleem is: de betekenis van termen die kleuren aanduiden, wordt bepaald door het intersubjectieve gebruik ervan. Inversie van betekenis van kleuren is zinloos en daarom een filosofisch pseudoprobleem 1
- een uitleg dat twijfel over het bestaan van andere geesten volgens Merleau-Ponty een pseudoprobleem is: omdat de mens een psycho-fysische eenheid is, betekent het waarnemen van een handelend, menselijk lichaam direct het waarnemen van een persoon 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het gedachte-experiment van spectruminversie gaat als volgt: stel dat Joel het haar van Clementine als rood zou zien, terwijl Clementine het blauw ziet. Maar als ze allebei geleerd hebben om die kleur rood te noemen, zouden ze er dan achter komen dat ze iets heel verschillends waarnemen? Op basis van dit gedachte-experiment is het immers mogelijk dat Clementine verschillend begrepen kan worden als zij zichzelf uitdrukt met de kleur van haar haar 1
- Volgens Wittgenstein is spectruminversie een pseudoprobleem, want de betekenis van woorden ontwikkelt zich niet in een isolement maar in het gebruik ervan door mensen. Als Clementine en Joel 'rood' gebruiken om de haarkleur van Clementine aan te duiden doet de taal zijn werk en leidt de vraag of door Clementine en Joel wel hetzelfde wordt waargenomen tot een zinloos sceptisch probleem. Een privétaal is immers ondenkbaar, omdat taal zijn werk dan niet zou kunnen doen 1
- Volgens Merleau-Ponty is onze ervaring van de wereld afhankelijk van de ervaring van een sociale wereld. De mens is immers een psycho-fysische eenheid van lichaam en geest: bij het waarnemen van een ander handelend menselijk lichaam neem ik de ander direct waar als eenheid van lichaam en geest. Door het waarnemen van die eenheid van lichaam en geest is het onmogelijk om het bestaan van deze andere geest te ontkennen en is twijfel daaraan volgens MP een pseudo-probleem 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het onderscheid tussen kennis door vertrouwdheid en kennis door beschrijving: kennis van onze bewustzijnsinhouden versus kennis van de buitenwereld op basis van afleiding van onze sense-data 1
- een argumentatie aan de hand van het onderscheid tussen deze twee soorten kennis of het fenomenalisme van Russell het motto van Lacuna ondersteunt of ontkracht 1
- een weergave van de kritiek van Husserl op dit fenomenalisme: omdat de menselijke ervaring altijd intentioneel is, zijn we onmiddellijk vertrouwd met de buitenwereld van objecten, en niet indirect via sense-data 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Kennis door vertrouwdheid hebben we volgens Russell van onze directe bewustzijnsinhouden zoals de sense-data. Ze zijn onmiddellijk en onbetwifelbaar. Daar tegenover staat kennis door beschrijving. Dat is kennis die we krijgen van logische constructies die sense-data samenvoegen 1
- Ik vind dat het motto van Lacuna ontkracht wordt, omdat een herinnering een bewustzijnsinhoud is waar ik me direct van bewust ben. Met het wissen van de herinneringen verdwijnt dan een deel van jezelf waar je direct vertrouwd mee bent. Daarom ontkracht het fenomenalisme van Russell dit motto 1
- Volgens Husserl hebben onze ervaringen altijd 'intentionaliteit'. De buitenwereld als objectieve werkelijkheid kan daarom nooit weggedacht worden, en het is onzinnig om kennis van de buitenwereld te beschouwen als logische constructie op basis van sense-data 1

Opmerking

Voor een argumentatie dat het fenomenalisme van Russell het motto van Lacuna ondersteunt kan ook een punt gegeven worden, mits de argumentatie filosofisch adequaat gebaseerd is op het onderscheid tussen kennis door vertrouwdheid en kennis door beschrijving.